

Vertikalna i horizontalna analiza financijskih izvještaja Tvornice šećera Osijek d.o.o.

Kovačević, Nada

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:865566>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-13**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK**

Nada Kovačević, apsolvent
Diplomski studij Agroekonomika

**VERTIKALNA I HORIZONTALNA ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA
TVORNICE ŠEĆERA OSIJEK D.O.O.**

Diplomski rad

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Nada Kovačević, apsolvant

Diplomski studij Agroekonomika

**VERTIKALNA I HORIZONTALNA ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA
TVORNICE ŠEĆERA OSIJEK D.O.O.**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić, predsjednik
2. prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, mentor
3. prof.dr.sc. Jadranka Deže, član

Osijek, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
3. MATERIJAL I METODE RADA	5
4. REZULTATI	6
4.1. Analiza financijskih izvještaja	10
4.2. Poslovanje tvornice šećera 2015. – 2018. godine	14
4.3. Horizontalna analiza	15
4.4. Vertikalna analiza	20
4.5. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja	23
6. RASPRAVA	28
7. ZAKLJUČAK	30
8. LITERATURA	31
9. SAŽETAK	33
10. ABSTRACT	34
11. POPIS TABLICA	35
12. POPIS SLIKA	36
13. POPIS GRAFIKONA	37
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	38
BASIC DOCUMENTATION CARD	39

1. UVOD

Svaki poduzetnik u Hrvatskoj dužan je sastavljati financijske izvještaje prema Zakonu o računovodstvu. Financijski izvještaji su povijesni dokumenti koji pokazuju financijsko stanje i financijski promet nekog poslovnog subjekta. Kako bi se osigurao opstanak poslovnog subjekta na tržištu, svaki poduzetnik mora dobro poznavati temeljne kategorije koje su svrstane u bilancu i račun dobiti i gubitka.

Poznato je koliko je u životu važno planirati kako bi se postiglo ono što se želi i kako bismo bili što produktivniji. Isto tako upraviteljima je vrlo važno planirati poslovanje poduzeća kako bi u budućnosti bili što uspješniji te ispravili eventualne slabosti u poslovanju. Planiranje je ključno za poslovanje poduzeća, a da bi upravitelj mogao planirati daljnje poslovanje mora imati kvalitetne informacije koje pruža analiza financijskih izvještaja. Financijska analiza prethodi procesu upravljanja, odnosno planiranja koji čini važan dio upravljanja. Zadatak analize je prepoznati dobre dijelove poslovanja kako bi se uspješno iskoristile te prednosti i u budućnosti, ali isto tako i uvidjeti slabosti poduzeća kako bi se poduzele određene mjere popravka i da bi poduzeće poslovalo što uspješnije.

Analiza financijskih izvještaja pomaže u predviđanju budućnosti poslovanja i vrlo je značajna kako bi se osigurali uvjeti koji omogućavaju razvoj poduzeća i njegov opstanak na tržištu. Nakon analize dobiju se informacije potrebne za upravljanje poduzeća. Analiza financijskih izvještaja često se naziva i financijskom analizom jer je usmjerena na kvantitativne financijske informacije poslovanja. Financijsko upravljanje, upravljačko računovodstvo i financijsko računovodstvo su aktivnosti koje određuju postanak financijske analize te njen razvoj.

Cilj ovoga rada je načiniti analizu bilance i računa dobiti i gubitka za Tvornicu šećera Osijek d.o.o. te izračunati pokazatelje uspješnosti poslovanja u razdoblju od 2015. – 2018. godine.

2. PREGLED LITERATURE

Kako bi poduzeće uspješno poslovalo mora imati odgovarajuću informacijsku podlogu, a veliki dio takvih informacija nastaje u računovodstvu, a nalazi se upravo u financijskim izvještajima. Osmanagić Bedenik (2010.) navodi da financijska izvješća pružaju uvid u različite aspekte poslovanja društva, međusobno se nadopunjuju i tek zajedno odražavaju poslovanje društva u cjelini. Zadatak računovodstva je prikupljanje i obrada financijskih podataka, te njihovo prezentiranje. Financijski izvještaji su posljednja faza računovodstvene aktivnosti i nosioci su računovodstvenih informacija. Financijski izvještaji namijenjeni su određenim korisnicima, te im moraju dati potrebne podatke o uspješnosti poslovanja i financijskom stanju poduzeća, a osnovni financijski izvještaji prema Zakonu o računovodstvu su:

1. bilanca,
2. račun dobiti i gubitka,
3. izvještaj o novčanim tokovima,
4. izvještaj o promjenama kapitala,
5. bilješke uz financijske izvještaje.

U bilanci, kao jednom od najznačajnijih izvještaja prikazana je imovina poduzeća. Sva imovina kojom raspolaže određeno poduzeće mora imati svoje izvore koji mogu biti vlastiti izvori (kapital ili glavnica) i tuđi izvori (obveze). Obveze se dijele prema roku dospijanja, pa postoje kratkoročne, dugoročne i pasivna vremenska razgraničenja. Kratkoročne su one obveze za koje se zahtijeva da budu podmirene u roku od jedne godine ili jednog proizvodnog ciklusa, a dugoročne se podmiruju u roku dužem od jedne godine ili jednog proizvodnog ciklusa. U pasivna vremenska razgraničenja svrstavaju se odgođena plaćanja troškova i naplaćene prihode budućeg razdoblja. Dio imovine koji pripada vlasnicima poduzeća naziva se vlasnička glavnica ili kapital, a predstavlja razliku između ukupne imovine i ukupnih obveza. Žager i Žager (1999.) navode da zavisno od forme, vremena ili razloga sastavljanja razlikujemo nekoliko vrsta bilanci:

- početna bilanca
- zaključna bilanca
- pokusna bilanca
- konsolidarna bilanca

- zbrojna bilanca
- diobena i fuzijska bilanca
- sankcijska bilanca
- likvidacijska bilanca itd.

Osmanagić Bedenik (2010.) navodi da financijska izvješća pružaju uvid u različite aspekte poslovanja društva, međusobno se nadopunjuju i tek zajedno odražavaju poslovanje društva u cjelini.

Dečman (2012.) navodi da je bilanca temeljni financijski izvještaj koji prikazuje stanje imovine, obveza i kapitala na određeni dan. Stoga se često ističe da je bilanca statički financijski izvještaj koji prikazuje financijski položaj odnosno financijsku snagu poduzeća u određenom trenutku.

Dečman (2012.) govori kako Račun dobiti i gubitka prikazuje kretanje prihoda, rashoda i financijskog rezultata kroz obračunsko razdoblje. Sučeljavanjem prihoda i rashoda na kraju obračunskog razdoblja utvrđuje se financijski rezultat. Rezultat poslovanja (dobit/gubitak razdoblja) osnovna je poveznica bilance i računa dobiti i gubitka. Žager i sur. (2008.) navodi da za razliku od bilance, koja prikazuje financijski položaj u određenom vremenskom trenutku, račun dobiti i gubitka prikazuje aktivnosti poduzeća u određenom razdoblju. Ranogajec (2009.) navodi kako rezultati analize računa dobiti i gubitka daju odgovore na sljedeća bitna pitanja:

- Kolika je dobit u odnosu na srodna uspješna poduzeća i prosjek grane?
- Jesu li troškovi visoki ili niski u odnosu na srodna uspješna poduzeća i prosjek grane?
- Jesu li zalihe u skladu s ukupnom vrijednošću prodanih proizvoda?
- Je li bilo izgubljene prodaje zbog nedostatnih zaliha ili nepoštivanja rokova?

Gabrić (2018.) tvrdi da podatci koji se dobiju kroz analizu financijskih izvještaja u obliku pokazatelja analize financijskih izvještaja imaju veću informacijsku vrijednost u odnosu na apsolutne iznose u vezi pojedinih stavki financijskih izvještaja opće namjene.

Dečman (2012.) navodi da se na osnovu komparativnih finansijskih izvještaja provodi horizontalna analiza. Na osnovu horizontalne analize dolazi se do informacija o tendencijama i dinamici kretanja pojedinih pozicija u finansijskim izvještajima. Promjene se mogu izraziti u apsolutnim i relativnim iskazima, na način da se promatraju promjene pozicija finansijskih izvještaja iz godine u godinu ili se koristi usporedba sa baznom godinom. Nije nevažno spomenuti da je potrebno analizirati više godina kako bi rezultati analize bili što vjerodostojniji.

Za vertikalnu analizu Dečman (2012.) navodi da uvid u strukturu finansijskih izvještaja omogućava vertikalna analiza. Pod vertikalnom analizom podrazumijeva se uspoređivanje određenih pozicija finansijskih izvještaja sa pripadajućom ukupnom veličinom u jednoj promatranoj godini. Uobičajeno je da se kod bilance aktiva i pasiva izjednače sa 100, a sve ostale pozicije aktive, odnosno pasive prikazuju u postotnom udjelu ukupne aktive/ pasive. Šlibar D. (2010.) ukazuje na to da se poslovanju podrazumijeva da su zadovoljena dva kriterija, sigurnost i uspješnost. Tako sigurnost uključuje pokazatelje likvidnosti i zaduženosti dok uspješnost uključuje pokazatelje ekonomičnosti, profitabilnosti, investiranja, dok pokazatelj aktivnosti uključuje sigurnost i uspješnost.

Vujević i Balen (2006.) navode kako pokazatelji zaduženosti mjere koliko se poduzeće financira iz tuđih sredstava, odnosno koliko je imovine financirano iz vlastitog kapitala, a koliko iz tuđeg kapitala.

3. MATERIJAL I METODE RADA

U radu je provedena analiza financijskih izvještaja Tvornice šećera Osijek d.o.o. Korištene su informacije iz bilance i računa dobiti i gubitka kao temeljnih financijskih izvještaja, a podatci su dobiveni sa službene internetske stranice Fine za razdoblje 2015. - 2018. godine. Nadalje korištena je referentna literatura iz područja računovodstva kao i Internet. Uz horizontalnu i vertikalnu analizu Tvornice šećera Osijek d.o.o., provedena je i usporedba sa Viro tvornicom šećera d.d. za 2018. godinu.

Cilj istraživanja je metodološkim postupcima vertikalne i horizontalne analize financijskih izvještaja utvrditi ekonomske pokazatelje uspješnosti proizvodnje i poslovanja Tvornice šećera u razdoblju 2015. – 2018. godine.

4. REZULTATI

Svaki financijski izvještaj je važan i međusobno su povezani jedni s drugima. Neki su statičkog, a neki dinamičkog karaktera. Kada se promatraju svi zajedno govore o financijskom stanju i uspješnosti određenog poduzeća, ali i o tome koje su njegove slabosti i kako upravitelji mogu poboljšati poslovanje promatranog poslovnog subjekta.

Bilanca je temeljni financijski izvještaj koji pokazuje financijski položaj poduzeća, odnosno pokazuje stanje imovine, obveza i kapitala na određen dan. Iz računa dobiti i gubitka vidi se da li je poduzeće ostvarilo profitabilnost i u kojoj mjeri. Izvještaj o novčanim tokovima daje informacije o tome odakle dolaze sredstva i za što se koriste. Izvještaj o promjenama glavnice je temeljni financijski dokument koji daje podatke o promjenama glavnice između dva datuma bilance. Financijski izvještaj koji sadrži informacije koje detaljnije pojašnjavaju vrijednost i prirodu određenih pozicija u ostalim financijskim izvještajima naziva se bilješke uz financijske izvještaje.

Bilanca je najznačajniji financijski izvještaj jer prikazuje financijski položaj poduzeća, a predstavlja, na određen dan, sustavni pregled stanja imovine, obveza i kapitala. Prikazuje imovinu kojom poduzeće raspolaže i koja se nalazi u aktivi i s druge strane izvore te imovine (obveze i kapital) koji se nalaze u pasivi. Aktiva i pasiva uvijek su u ravnoteži, pa se kaže da se bilanca temelji na načelu bilančne ravnoteže. Upravo i naziv bilanca govori o tome jer dolazi od latinske riječi BI-LANX, što u prijevodu znači dvije zdjelice koje su simbol vage, a ta vaga je simbol ravnoteže.

Tablica 1. Struktura bilance

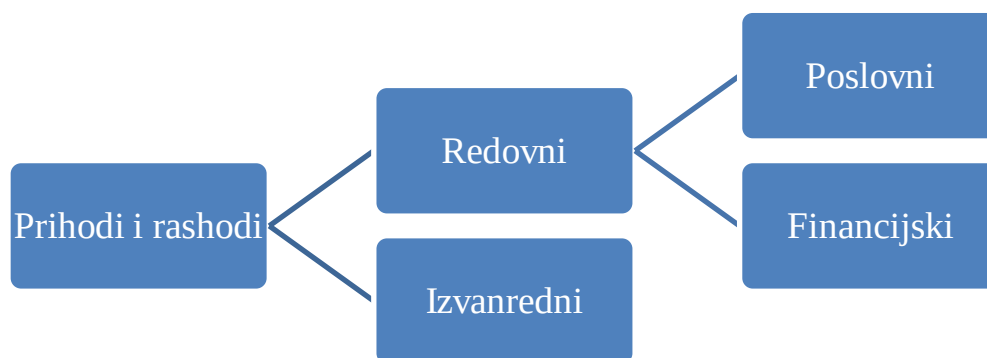
AKTIVA	PASIVA
A) IMOVINA	A) OBVEZE
I. Kratkotrajna imovina	I. Kratkoročne obveze
II. Dugotrajna imovina	II. Dugoročne obveze
	B) KAPITAL

Izvor: autor prema Žager i Žager 1999.

Kao što je vidljivo iz Tablice 1. osnovni elementi bilance su imovina, obveze i kapital i vrlo je važno poznavati njihovu strukturu da bi se mogla vidjeti uspješnost određenog poslovnog subjekta.

Imovina predstavlja određene resurse pomoću kojih poduzeće može ostvariti ekonomsku korist u budućem razdoblju. Osnovna podjela imovine je podjela na kratkotrajnu i dugotrajnu imovinu. Za kratkotrajnu imovinu se očekuje da će se pretvoriti u novčani oblik u razdoblju do jedne godine. U proizvodnom procesu mijenja svoj oblik odjednom ili u nekoliko uzastopnih faza i njena vrijednost prelazi u poluproizvod ili gotov proizvod. Dugotrajna imovina, za razliku od kratkotrajne, ostaje nepromijenjena u vremenskom roku duljem od godine dana i ne troši se u jednom proizvodnom ciklusu. Nije namijenjena prodaji i podliježe amortizaciji.

Žager i sur. (2008.) navode da za razliku od bilance, koja prikazuje financijski položaj u određenom vremenskom trenutku, račun dobiti i gubitka prikazuje aktivnosti poduzeća u određenom razdoblju. Račun dobiti i gubitka financijski je izvještaj koji prikazuje uspjeh poduzeća, a sadrži podatke o prihodima, rashodima i rezultatu poslovanja (dobit/gubitak). Sastavlja se na kraju obračunskog razdoblja što je najčešće jedna godina. Razlika bilance i računa dobiti i gubitka je što se račun dobiti i gubitka odnosi na cijelo razdoblje, ne predstavlja stanje u točno određenom trenutku. Osnovna poveznica sa bilancom su promjene u kapitalu.

Slika 1. Podjela prihoda i rashoda

Izvor: autor prema Ranogajec 2009.

Promjene na imovini nastaju tijekom poslovanja, a odvijanjem poslovnih procesa nastaju prihodi i rashodi. Prihodi proizlaze iz povećanja imovine ili smanjenja obveze, a rashodi kada se smanji imovina a povećaju obveze. Važno je napomenuti da se ovdje ne ubraja

bilo koja imovina nego samo ona koja utječe na povećanje ili smanjenje glavnice. Razlika između prihoda i rashoda predstavlja financijski rezultat, pa tako ako su prihodi veći od rashoda ostvaren je pozitivan financijski rezultat, a ako su rashodi veći od prihoda, znači da je više uloženo nego dobiveno tada je financijski rezultat negativan, odnosno poduzeće je u gubitku. Ostvareni financijski rezultat predstavlja bruto dobit, a kada se odvoji dio koji pripada državi u ime poreza dobije se neto dobit.

Novac je vrlo značajan u poslovanju svakog poslovnog subjekta, te je važnost ovoga izvještaja vrlo jasna. Dakle, izvještaj o novčanim tokovima daje informacije o tome odakle dolaze sredstva i za što se koriste, te o viškovima i manjkovima sredstava, odnosno novca u poduzeću. Za detaljnije informacije o poslovanju poduzeća račun dobiti i gubitka nije dovoljan jer se rashodi i prihodi evidentiraju prema pretpostavci da će određeni događaj nastati, što znači da se evidentiraju kada su nastali, ali kada nije nastao stvarni primitak novca, što znači da rashod ne znači istovremeno i izdatak novca. Isto tako postoje primici i izdaci novca koji ne utječu na promjenu vrijednosti prihoda i rashoda, a kao primjer može se navesti posudba novca. Razlika između stvarnog i planiranog priljeva novca može biti pozitivna, ali i negativna, zato je nužno otkriti zašto je došlo do razlike. Izvještaj o novčanim tokovima može biti sastavljen na osnovu direktne i indirektne metode. Žager i sur. (2018.) navode da se prema direktnoj metodi objavljuju se ukupni primici i ukupni izdaci novca razvrstani po osnovnim aktivnostima-poslovnim, investicijskim i financijskim, dok se kod indirektne metode poslovne aktivnosti ne iskazuju kao bruto primici i bruto izdaci novca, već se neto dobit ili gubitak usklađuje za učinke transakcija nenovčane prirode.

Tablica 2. Priljevi i odljevi imovine

PRILJEVI IMOVINE	ODLJEVI IMOVINE
povećanje obveza	smanjenje obveze
povećanje kapitala	smanjenje kapitala
smanjenje nenovčane imovine	povećanje nenovčane imovine

Izvor: autor prema Žager i Žager (1999.)

Svrha izvještaja o promjeni glavnice izvještaja je pokazati povećanje ili smanjenje glavnice između dva datuma bilance. Sadrži promjene u vezi poslovanja s dioničarima i promjene

aktivnosti društva. Parać (2008.) navodi da promjene kapitala mogu nastati zbog sljedećih razloga:

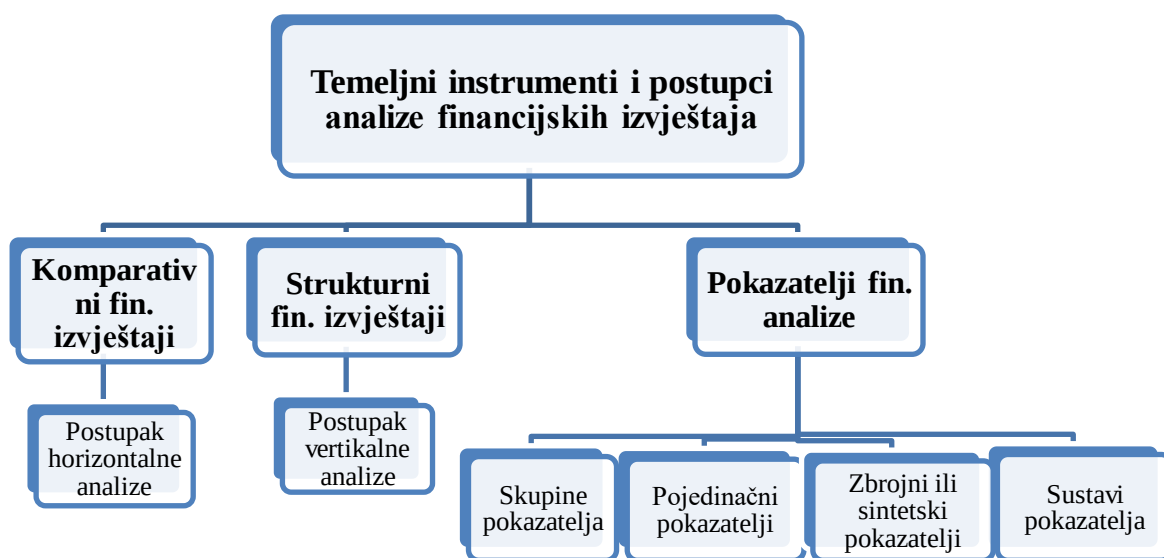
- učinak revalorizacije imovine,
- povećanje temeljnog kapitala (dokapitalizacija)
- smanjenje temeljnog kapitala (dekapitalizacija)
- ispravak temeljnih pogrešaka i sl.

Pored navedena četiri financijska izvještaja postoji niz dodatnih izvještaja, a jedan on njih su upravo bilješke uz financijske izvještaje. Struktura i sastav ovog izvještaja nije propisana zakonom, a sastavlja se posebno za svako poduzeće, ovisno o potrebama uprave. Svrha ovoga izvještaja je da pobliže pojašni svaki izvještaj posebno, metode i postupke kojima su sastavljeni ostala četiri izvještaja.

U prethodnom tekstu objašnjeni su glavni financijski izvještaji, a bitno je naglasiti kako je u RH ovo područje regulirano Zakonom o računovodstvu i Zakonom o reviziji, a izvještaji se sastavljaju u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardima. Žager i sur. (2009.) navode da su radi ujednačavanja računovodstvenih sustava, osim nacionalnih, razvijeni i Međunarodni računovodstveni standardi. Prema postojećim zakonskim propisima u Republici Hrvatskoj postoji dvojni sustav računovodstvenih standarda što podrazumijeva primjenu Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, ali i nacionalnih standarda.

4.1. Analiza financijskih izvještaja

Da bi poduzetnik uspješno poslovao i uspio opstati na tržištu vrlo je važno da dobro upravlja svojim poduzećem. Kako bi znao kakvo je stanje njegovog poslovanja i što treba poduzeti da poslovanje bude uspješnije potrebna je analiza financijskih izvještaja. Kako ona pokazuje dobre, ali i one loše strane poduzeća, poduzetnik može planirati daljnje upravljanje poslovnim subjektom, kako bi zadržao one dobre strane u poslovanju i ispravio one loše. Planiranje je vrlo važan dio upravljanja i vrlo je važan za financijski uspjeh poduzeća. Analiza financijskih izvještaja prethodi procesu planiranja, odnosno upravljanja i predstavlja vrlo važnu podlogu daljnjem poslovanju. S druge strane analiza je vrlo važna i vanjskim korisnicima (npr. kreditori, investitori), a svakome od njih potrebne su različite informacije koje su sadržane u financijskim izvještajima.

Slika 2. Klasifikacija temeljnih instrumenata i postupaka analize financijskih izvještaja

Izvor: autor prema Žager i Žager 1999.

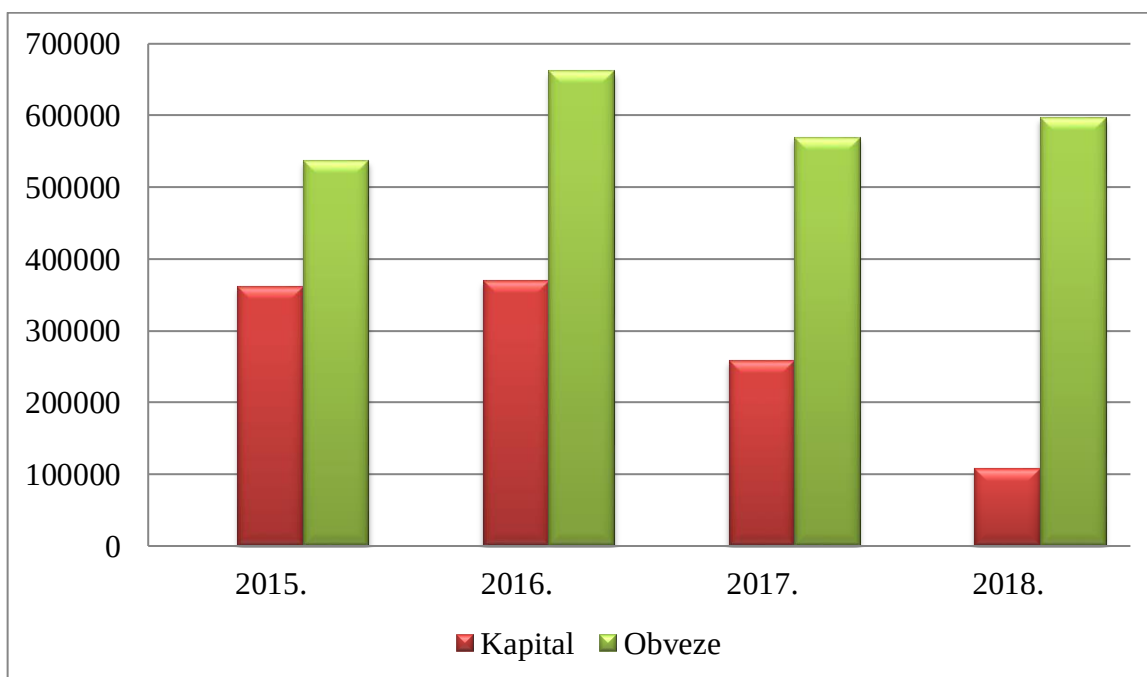
Tvornica Šećera Osijek d.o.o. tvornica je koja proizvodi bijeli kristalni šećer preradom šećerne repe i sirovog šećera. 1905. Godine konstituirano je dioničko društvo, a gradnja tvornice započela je odmah poslije konstituiranja. Tvornica se nalazi u Donjem gradu u Osijeku, na adresi Frankopanska 99. Članica je Žito grupe, a vlasništvo je Termes grupe d.d., a predsjednik uprave je Damir Rogulja. Proizvodi koji se proizvode u tvornici su šećer od šećerne repe, od sirovog šećera, karbokalk (poboljšivač tla), melasa (od šećerne repe i sirovog šećera) i repini rezanci (suhi i prešani).

Tablica 3. Bilanca Tvornice Šećera Osijek d.o.o. za razdoblje 2015. - 2018. godine
(u tisućama kuna)

	2015.	2016.	2017.	2018.
IMOVINA				
Dugotrajna imovina	435.847	481.445	499.035	463.102
Nematerijalna imovina	6.631	6.105	10.941	9.690
Nekretnine, postrojenja i oprema	427.463	474.629	461.415	441.336
Odgođena porezna imovina	-	-	25.761	12.076
Dugotrajna financijska imovina	1.753	711	918	-
Kratkotrajna imovina	463.253	549.350	479.079	241.640
Zalihe	333.037	347.282	387.400	209.713
Potraživanja od kupaca	69.595	97.334	27.856	14.601
Ostala potraživanja	41.834	37.344	46.323	14.164
Dani zajmovi i depoziti	14.808	32.770	3.550	681
Financijska imovina po fer vrijednosti	195	229	154	137
Novac i novčani ekvivalenti	3.784	34.391	13796	2.344
UKUPNO AKTIVA	899.100	1.030.795	978.114	704.742
GLAVNICA I OBVEZE				
Temeljni kapital	260.817	260.817	260.817	260.817
Revalorizacijske pričuve	128.533	118.358	108.817	108.070
Zadržana dobit/preneseni gubici	- 27.236	-9.385	-110.872	-261.175
Ukupno kapital	362.114	369.790	258.762	107.712
Dugoročne obveze	137.844	154.040	122.578	90.971
Odgođena porezna obveza, neto	8.483	6.880	5.233	5.069
Rezerviranja	1.715	1.745	1.667	8.132
Obveze po primljenim kreditima	127.646	145.415	115.677	77.770
Kratkoročne obveze	399.142	506.965	596.774	506.059
Rezerviranja	660	575	1.300	4.244
Obveze po primljenim kreditima	114.205	126.727	221.123	339.729
Obveze za predujmove	158	2.633	2.303	7.896
Obveze prema dobavljačima	263.763	356.905	357.353	150.474
Obveze prema zaposlenicima	1.716	1.838	2.042	1.760
Obveze za poreze, doprinose i dr.	999	1.073	1.211	1.026
Prihodi budućih razdoblja	-	1.200	800	400
Ostale obveze	17.641	16.014	10.642	530
Ukupno obveze	536.958	661.005	719.352	597.030
UKUPNO PASIVA	899.100	1.030.795	978.114	704.742

Izvor: preuzeto i prilagođeno s internetske stranice: <http://www.fina.hr/>

Temeljem prikazane bilance u tablici 3. načinjen je prikaz omjera kapitala i obveza u analiziranom razdoblju što je vidljivo u grafikonu 1.

Grafikon 1. Odnos vlastitog kapitala i obveza (u tisućama kuna)

Grafikon 1. napravljen je radi lakše usporedbe odnosa vlastitog kapitala i obveza iz godine u godinu. Vlastiti kapital i obveze nalaze se u pasivi bilance, a prikazuju izvore pokrivanja imovine, odnosno aktive bilance. Svaka tvrtka teži tome da je vlastiti kapital veći od obveza jer odnos kapitala i obveza predstavlja financijsko stanje svake tvrtke. Što je vlastiti kapital veći, manje su obveze i obrnuto. Iz prikazanoga vidimo da je ova tvornica u lošem stanju jer je u četiri promatrane godine vlastiti kapital znatno manji od obveza, što osobito dolazi do izražaja 2018. godine jer se vlastiti kapital znatno smanjio u odnosu na prošle godine. Najmanja razlika kapitala i obveza bila je 2015. godine.

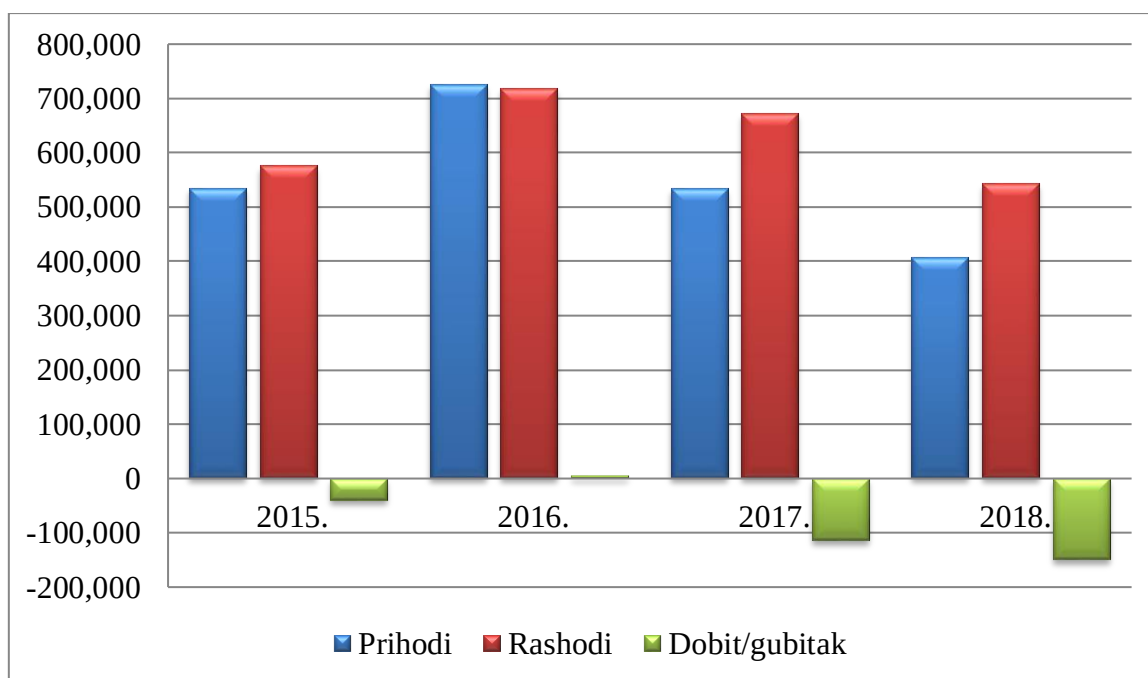
Tablica 4. Račun dobiti i gubitka Tvornice Šećera Osijek d.o.o. (2015. – 2018. godine)
(u tisućama kuna)

	2015.	2016.	2017.	2018.
Prihodi od prodaje	528.860	710.793	494.790	393.096
Ostali prihodi	6.094	1.957	27.451	4.706
Financijski prihodi	-	12.264	11.345	8.739
Ukupno prihodi	534.954	725.014	533.586	406.541
Promjena vrijednosti zaliha got. proizv.	(3.337)	42.907	169.839	(145.653)
Materijalni troškovi	(408.970)	(571.636)	(515.524)	(198.969)
Vanjske usluge	(67.485)	(88.208)	(88.334)	(54.918)
Troškovi osoblja	(27.774)	(31.733)	(31.189)	(30.225)
Vrijednosno usklađenje zaliha	-	-	(135.127)	(16.965)
Amortizacija	(41.139)	(40.415)	(39.417)	(33.609)
Ostali poslovni rashodi	(4.7586)	(4.986)	(4.621)	(26.008)
Financijski troškovi, neto	(21.372)	(24.870)	(27.649)	(36.236)
Ukupno rashodi	(574.833)	(718.941)	(672.022)	(542.583)
Dobit/gubitak prije poreza	(39.879)	6.073	(138.436)	(136.042)
Porez na dobit	(603)	(941)	24.295	(13.953)
Dobit/gubitak tekuće godine	(40.482)	5.132	(114.141)	(149.995)

Izvor: preuzeto i prilagođeno s internetske stranice: <http://www.fina.hr/>

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Iz tablice 4. vidljivo je da je tvornica samo 2016. godine ostvarila dobit, a ostale tri godine gubitak koji 2018. godine bio najveći. Prihodi su bili najveći 2016. godine, ali tada su i rashodi bili visoki. Najniži prihodi bili su ostvareni 2018. godine koja je ujedno bila i najlošija godina u rezultatima poslovanja ove tvornice.

Grafikon 2. Odnos prihoda i rashoda i finansijski rezultat
(u tisućama kuna)

Grafikon 2. prikazuje najvažnije komponente računa dobiti i gubitka, a to su prihodi, rashodi i finansijski rezultat, odnosno dobitak ili gubitak poslovne godine. Iz prikazanoga vidimo da je od promatrane četiri godine dobit postignuta jedino 2016. godine gdje su prihodi veći od rashoda. Ostale 3 godine vrijednost rashoda je veća nego vrijednost prihoda i tvornica ostvaruje gubitak koji je najveći 2018. godine. Gubitak koji je tvornica ostvarila 2015. godine dijelom će biti pokriven iz zadržane dobiti iz revalorizacijskih rezervi u iznosu od 13.246 tisuća kn, a 27.235 tisuća kn prenosi se u naredno razdoblje. Dobit utvrđena 2016. koristila se za podmirenje dijela prenesenog gubitka iz 2015. godine. Gubitak za 2017. godinu dijelom je bio pokriven iz zadržane dobiti, a dio se prenosi u naredno razdoblje, a gubitak u 2018. godini u cijelosti se prenosi u naredno razdoblje.

4.2. Poslovanje tvornice šećera 2015. – 2018. godine

Prodajna cijena šećera 2016. godine povećala se za 20% u odnosu na 2015. godinu te je iznosila 4.071 kn/t, dok je cijena godinu ranije bila 3.394 kn/t. Također je prodano 5% više šećera pa je to razlog povećanja prihoda 2016. u odnosu na 2015. godinu. 2016. godine postiglo se znatno povećanje prinosa u odnosu na višegodišnje prosjeke. Prema navedenim podacima 2016. godina trebala je biti uspješnija, ali na poslovni rezultat je vrlo negativno utjecalo Rješenje Carinske uprave koje nalaže da se 27.304 t bijelog šećera smatra

špekulativnim zalihama te da se ta količina mora ukloniti s tržišta Europske unije. Špekulativne zalihe su zalihe koje su skupljene da se prodaju tek kada se prodajna cijena znatno poveća. Tvornica je te količine prodala izvan carinskog područja EU te je ostvarila velike gubitke uzimajući u obzir tržišnu cijenu unutar carinskog područja EU.

2017. godine došlo je do negativne tendencije na tržištu šećera te je cijena u prosincu bila 30% niža u odnosu na početak godine. Pozitivan događaj za tvornicu bio je ukidanje proizvodnih kvota na tržištu EU, što je dovelo do povećanja ukupne proizvodnje i zaliha šećera. 2017. ostvarena je visoka digestija šećerne repe, jedina godina kada je digestija bila nešto veća bila je 1961., također 2017. ostvareno je najbolje iskorištavanje šećerne repe u ukupnoj povijesti Tvornice šećera Osijek. Na ostvareni gubitak u iznosu 138.436 tisuća kn uglavnom je utjecala izrazito niska prodajna cijena te vrijednosno usklađivanje zaliha šećera.

Trend pada prodajne cijene nastavio se i u 2018. godini. Ostvarena prosječna prodajna cijena iznosila je 2.365 kn/t bijelog šećera, što je za 38% manje u odnosu na 2017. godinu kada je cijena bila 3.811 kn/t. Prodana količina šećera u odnosu na godinu prije porasla je za 24%, ali zbog niske prodajne cijene ostvareno je 23% manje prihoda. Digestija je smanjena za 13%, a iskorištenje šećerne repe je manje za 18%. 2018. godina bila je teška za Društvo jer je došlo do smanjenja prinosa, sadržaja šećera u šećernoj repi, a također 2018. godine ostvarena je najniža prosječna prodajna cijena u ove četiri promatrane godine, te je niža za 41,91% u odnosu na 2016. godinu kada je prodajna cijena bila najveća. Poslovanje je teretila i tužba Vodovoda Osijek vezana za sudski spor u iznosu 25.453 tisuća kn. Društvo je podnijelo sudsku žalbu te očekuje da će Sud presuditi u korist tvornice 2019. godine.

4.3. Horizontalna analiza

Pri korištenju horizontalne, odnosno vodoravne metode uzimaju se podaci za dvije ili više godina i stavljaju se u odnos pa ju nazivamo još i usporedna analiza. Kada se sagledaju promjene koje uključuju povećanje/smanjenje određenih pozicija bilance ili računa dobiti i gubitka, tada je moguća procjena sigurnosti i uspješnosti poslovanja poduzeća. Bolfek i sur. (2012.) navode da za izračunavanje promjena u pozicijama financijskih izvješća i

njihovo uspoređivanje može se uzeti neka godina kao bazna, a ostale se onda uspoređuju s njom. Osim toga mogu se praviti usporedbe svake godine u odnosu na prethodnu.

Tablica 5. Horizontalna analiza bilance 2015. i 2016. godine
(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	2015.	2016.	Iznos	Indeks
Dugotrajna imovina	435.847	481.445	45.598	10,46
Kratkotrajna imovina	463.253	549.350	86.097	18,59
Ukupni kapital	362.114	369.790	7.676	2,12
Dugoročne obveze	137.844	154.040	16.169	11,75
Kratkoročne obveze	399.142	506.965	107.832	27,01
UKUPNA AKTIVA/PASIVA	899.100	1.030.795	131.695	14,65

Tablica 5. prikazuje horizontalnu analizu bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o, a u odnosu su stavljene 2015. kao bazna godina i 2016. godina. Iz ove analize vide se promjene koje su se dogodile u tom razdoblju u glavnim elementima bilance. Događile su se promjene i u aktivi i u pasivi, te su se 2016. godine povećale i dugotrajna i kratkotrajna imovina. Dugotrajna za 10,46%, a kratkotrajna za 18,59% što u konačnici donosi i povećanje aktive za 14,65%. Ukupni kapital koji predstavlja vlastita sredstva povećao se, ali za samo 2,12% dok su se obveze također povećale i to dugoročne za 11,75%, a kratkoročne za 27,01%. Rast dugoročnih obveza govori o tome da Tvornica dio svoje imovine pokriva iz kratkoročnih obveza. Povećanje ovih elemenata pasive također dovodi i do povećanja pasive za 14,65%.

Tablica 6. Horizontalna analiza bilance 2017. i 2018. godine

(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	2017.	2018.	Iznos	Indeks
Dugotrajna imovina	499.035	463.102	(35.933)	(7,20)
Kratkotrajna imovina	479.079	241.640	(237.439)	(49,56)
Ukupni kapital	258.762	107.712	(151.050)	(58,37)
Dugoročne obveze	122.578	90.971	(31.607)	(25,79)
Kratkoročne obveze	596.774	506.059	(90.715)	(15,20)
UKUPNA AKTIVA/PASIVA	978.144	704.742	(273.402)	(27,95)

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Tablica 6. prikazuje horizontalnu analizu za 2017. i 2018. godinu. Iz ovih izračuna vidljivo je da je 2018. godine iznos svake pozicije bilance manji nego prethodne godine. Najveći gubitak vidi se u vlasničkoj glavnici, a iznosi 58,37% manje nego 2017. godine.

Tablica 7. Horizontalna analiza računa dobiti i gubitka 2015. i 2016. godine

(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	2015.	2016.	Iznos	Indeks
Ukupno prihodi	534.954	725.014	190.060	35,52
Ukupno rashodi	574.833	718.941	144.108	25,07
Dobit/gubitak prije poreza	(39.879)	6.073	45.952	115,23
Dobit/gubitak tekuće godine	(40.482)	5.132	45.614	112,68

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Tablica 7. prikazuje horizontalnu analizu računa dobiti i gubitka Tvornice šećera Osijek d.o.o. gdje su u odnos stavljene 2015. i 2016. godina, a iz nje se vide promjene pojedinih pozicija u računu dobiti i gubitka koje su se dogodile u tom razdoblju. Prihodi su porasli za 35,52%, ali su porasli i rashodi u manjem postotku koji iznosi 25,07%. Tvornica je 2015. poslovala u gubitku a razlozi su negativne tendencije na tržištu šećera. 2016. Postignuta je

dobit od 5.132 tisuća kuna što je za 112,68% više u odnosu na prethodnu godinu kada je financijski rezultat negativan i ostvaren je gubitak od 40.482 tisuća kn.

Tablica 8. Horizontalna analiza računa dobiti i gubitka 2017. i 2018. Godine

(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	2017.	2018.	Iznos	Indeks
Ukupno prihodi	533.586	406.541	(127,045)	(23,81)
Ukupno rashodi	672.022	542.583	(129.439)	(19,26)
Dobit/gubitak prije poreza	(138.436)	(136.042)	2.394	1,73
Dobit/gubitak tekuće godine	(114.141)	(149.995)	(35.854)	(31.41)

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Tablica 8. prikazuje horizontalnu analizu računa dobiti i gubitka za 2017. i 2018. godinu. Iz prikazanih izračuna vidljivo je da su 2018. manji i prihodi i rashodi, ali prihodi se smanjuju u većem postotku nego rashodi. Tvornica je u obje godine poslovala s gubitkom, a 2018. taj gubitak raste za 35.853 tisuća kn, što je 31.41% u odnosu na 2017. godinu.

Tablica 9. Horizontalna analiza bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera d.d. 2018. godine

(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	Tvornica šećera Osijek	Viro tvornica šećera	Iznos	Indeks
Dugotrajna imovina	463.102	649.438	183.336	39,59
Kratkotrajna imovina	241.640	459.850	218.210	90,30
Ukupni kapital	107.712	539.771	432.059	401,12
Dugoročne obveze	90.971	86.354	(4.617)	(5,08)
Kratkoročne obveze	506.059	483.133	(22.926)	(4,53)
UKUPNA AKTIVA/PASIVA	704.742	1.110.049	405.307	57,51

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Tablica 9. Predstavlja horizontalnu analizu dvije srodne tvornice, Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera d.d., a iz prikazanih rezultata vidi se da je Viro tvornica u mnogo boljem stanju od Tvornice šećera Osijek. Dugotrajna i kratkotrajna imovina imaju veću vrijednost nego kod Tvornice šećera Osijek te je tako i aktiva povećana za 57,51%. Najveća razlika, a ujedno i najnegativnija stavka je ukupni kapital koji je za 401,12% veći kod Viro tvornice šećera, dok su obveze niže.

Tablica 10. Horizontalna analiza RDG-a Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera 2018. godine
(u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	Tvornica šećera Osijek	Viro tvornica šećera	Iznos	Indeks
Ukupno prihodi	406.541	616.396	209.855	51,62
Ukupno rashodi	542.583	634.059	91.476	16,86
Dobit/gubitak prije poreza	(136.042)	(17.663)	118.379	87,02
Dobit/gubitak tekuće godine	(149.995)	(17.663)	132.332	88,22

*iznosi u zagradama predstavljaju negativnu vrijednost

Iz tablice 10. vidljivo je da su obje tvornice 2018. godinu završile s negativnim financijskim rezultatom, ali u svim segmentima analize Viro tvornica šećera pokazuje bolje rezultate. Rashodi su malo viši nego kod Tvornice šećera Osijek, ali su zato prihodi viši ta 51.62%. Gubitak je manji kod Viro tvornice šećera za 88,22%, ali je i dalje negativan, a iznosi 17.663 tisuće kuna.

4.4. Vertikalna analiza

Vertikalna ili okomita analiza prikazuje pojedine stavke u novčanom obliku i postotak, odnosno strukturni udio pojedine stavke u ukupnom iznosu kojemu pripada, pa se naziva još i strukturna analiza. Kod bilance se aktiva i pasiva izjednačavaju sa 100, a pojedine stavke bilance se izražavaju kao strukturni udio od ukupne aktive ili pasive. Rezultati bilance daju prikaz financijskog stanja, financijskog razvoja i upozoravaju na nepoželjna kretanja. Ranogajec (2009.) navodi kako rezultati analize računa dobiti i gubitka daju odgovore na sljedeća bitna pitanja:

- Kolika je dobit u odnosu na srodna uspješna poduzeća i prosjek grane?
- Jesu li troškovi visoki ili niski u odnosu na srodna uspješna poduzeća i prosjek grane?
- Jesu li zalihe u skladu s ukupnom vrijednošću prodanih proizvoda?

- Je li bilo izgubljene prodaje zbog nedostatnih zaliha ili nepoštivanja rokova?

Tablica 11. Vertikalna analiza bilance (u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	2016.	2017.	2018.	Struktura udjela		
				2016.	2017.	2018.
Dugotrajna imovina	481.445	499.035	463.102	46,71	51,02	65,71
Kratkotrajna imovina	549.350	479.079	241.640	53,29	48,98	34,29
Kapital	369.790	258.762	107.712	35,88	26,46	15,28
Dugoročne obveze	154.040	122.578	90.971	14,94	12,53	12,91
Kratkoročne obveze	506.965	596.774	506.059	49,18	61,01	71,81
UKUPNA AKTIVA/PASIVA	1.030.795	978.114	704.742	100,00	100,00	100,00

Tablica 8. prikazuje vertikalnu analizu bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o. u razdoblju od 3 godine (2016. – 2018.). Iz vertikalne analize vidimo da je 2016. godine u aktivi prevladavala kratkotrajna imovina, a ostale dvije godine Tvornica ima više dugotrajne nego kratkotrajne imovine. U strukturi pasive za sve analizirane godine kratkoročne obveze zauzimaju najveći udio, a iz godine u godinu on se povećava. Dugoročne obveze najveće su 2016. godine, dok se sljedeće dvije godine smanjuju. Kapital najveći udio zauzima 2016., a najmanji 2018. godine.

Tablica 12. Vertikalna analiza RDG-a (u tisućama kuna)

Opis (stavke RDG-a)	2016.	2017.	2018.	Struktura udjela		
				2016	2017.	2018.
Ukupno prihodi	725.014	533.586	406.541	100,00	100,00	100,00
Prihodi od prodaje	710.793	494.790	393.096	98,04	92,73	96,69
Ukupno rashodi	718.941	672.022	542.583	99,16	125,94	133,46
Dobit/gubitak prije poreza	6.073	-138.436	-136.042	0,84	-25,94	-33,46
Dobit/gubitak tekuće godine	5.132	-114.141	-149.995	0,71	-21,39	-36,90

Tablica 9. prikazuje vertikalnu analizu računa dobiti i gubitka Tvornice šećera Osijek d.o.o. za razdoblje 2016. – 2018. iz koje se vidi da je 2016. godina bila uspješnija u odnosu na ostale promatrane godine te je jedina u kojoj je Tvornica ostvarila dobit. Nakon 2016. godine dolazi do velikih smanjenja u prihodima od prodaje zbog tendencije smanjenja prodajne cijene šećera. Tako su 2017. prinosi bili veći nego prethodne godine i prodano je količinski više šećera, ali zbog niske tržišne cijene prihodi od prodaje su znatno niži nego 2016.. Najniži prihodi i ujedno najviši rashodi događaju se 2018. kada Tvornica posluje s gubitkom u iznosu 149.995 tisuća kuna. Te godine došlo je do smanjenja prinosa i sadržaja šećera u šećernoj repi, ali isto tako i smanjenja tržišne cijene šećera. Uz sve to Tvornica je tužena od strane Vodovoda Osijek i morala je platiti 25.453 tisuća kuna.

Tablica 13. Vertikalna analiza bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera 2018. godine (u tisućama kuna)

Opis (stavke bilance)	Tvornica šećera Osijek d.o.o.	Viro tvornica šećera d.d.	Struktura udjela	
			Osijek	Viro
Dugotrajna imovina	463.102	649.438	65,71	58,51
Kratkotrajna imovina	241.640	459.850	34,29	41,43
Plaćeni tr. budućeg razd.	-	760	-	0,06
Kapital	107.712	539.771	15,28	48,63
Dugoročne obveze	90.971	86.354	12,91	7,78
Kratkoročne obveze	506.059	483.133	71,81	43,52
Odgođeno plaćanje tr.	-	791	-	0,07
UKUPNA AKTIVA/PASIVA	704.742	1.110.049	100,00	100,00

Tablica 13. prikazuje vertikalnu analizu ovih tvornica, a iz nje se vidi da u Tvornici šećera Osijek d.o.o. veći udio zauzima dugotrajna imovina, a čini 65,71% aktive, dok u Viro tvornici također prevladava dugotrajna, ali iznosi 58,51% aktive. U pasivi najveći udio u Tvornici šećera u Osijeku zauzimaju kratkoročne obveze, a čine 71,81% pasive, što je prilično više nego kod Viro tvornice. Kapital u osječkoj tvornici zauzima samo 15,28% pasive, dok je to 48,63% u Viro tvornici.

4.5. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja

Izračunavanjem pojedinih financijskih pokazatelja dobivamo vrijednost odnosa određenih veličina i na taj način prikazuju nam uspješnost poslovanja određenog poslovnog objekta. Pomoću dobivenih rezultata poduzetnik može popraviti eventualne pogreške u poslovanju. Financijski pokazatelji upotpunjuju postojeće financijske izvještaje, a Ranogajec (2009.) navodi da postoje sljedeći:

- Pokazatelji likvidnosti
- Pokazatelji zaduženosti
- Pokazatelji ekonomičnosti
- Pokazatelji profitabilnosti
- Pokazatelji aktivnosti

Šlibar (2010.) ukazuje na to da se poslovanju podrazumijeva da su zadovoljena dva kriterija, sigurnost i uspješnost. Tako sigurnost uključuje pokazatelje likvidnosti i zaduženosti dok uspješnost uključuje pokazatelje ekonomičnosti, profitabilnosti, investiranja, dok pokazatelj aktivnosti uključuje sigurnost i uspješnost.

a) Likvidnost

Likvidnost je svojstvo pretvaranja imovine ili njenih dijelova u gotovinu dovoljnu za pokriće preuzetih obveza.

$$\text{Koeficijent trenutne likvidnosti} = \frac{\text{novac} + \text{vrijednosni papiri do 3 mj.}}{\text{kratkoročne obveze}}$$

$$\text{Koeficijent tekuće likvidnosti} = \frac{\text{kratkotrajna imovina}}{\text{kratkoročne obveze}}$$

$$\text{Koeficijent financijske stabilnosti} = \frac{\text{dugotrajna imovina}}{\text{kapital} + \text{dugoročne obveze}}$$

Tablica 14. Pokazatelji likvidnosti

Pokazatelji likvidnosti	2015.	2016.	2017.	2018.
Koeficijent trenutne likvidnosti	0,01	0,07	0,02	0,005
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,16	1,08	0,80	0,48
Koeficijent financijske stabilnosti	0,87	0,92	1,31	2,33

Pokazatelji likvidnosti koji su izračunati u tablici pokazuju kako je koeficijent trenutne likvidnosti u 2018. godini bio najniži, zatim slijede 2015. pa 2017., a najviši je 2016. godine kada je iznosio 0,07. Koeficijent tekuće likvidnosti pokazuje odnos kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza, a smatra se da je najpovoljniji 2:1, odnosno koeficijent bi trebao biti 2. Matković (2014.) tvrdi da ukoliko je taj pokazatelj veći od 1 znači da društvo ima dovoljno sredstava na računima kako bi podmirilo obveze koje dospijevaju u kratkom roku. Ukoliko je odnos manji od 1, za procjenu stanja likvidnosti često se uzimaju u obzir uz novac i kratkoročna potraživanja. Kao što vidimo u svim promatranim godinama koeficijent je manji od 2, pa čak i od 1,5, a u tom slučaju smatra se da poduzeće može ostati bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obveza. Koeficijent financijske stabilnosti u prve dvije godine manji je od 1, što je dobar pokazatelj jer ako je veći od 1 znači da je dugotrajna imovina financirana iz kratkoročnih obveza. Iz godine u godinu koeficijent se povećava, što je loš znak, a zadnje dvije godine veći je od 1 i ukazuje kako društvo svoju imovinu pokriva kratkoročnim obvezama.

b) Zaduženost

Vujević i Balen (2006.) navode kako pokazatelji zaduženosti mjere koliko se poduzeće financira iz tuđih sredstava, odnosno koliko je imovine financirano iz vlastitog kapitala, a koliko iz tuđeg kapitala. Tradicionalno se granično zaduženim smatra poduzeće čiji je odnos tuđeg i vlastitog kapitala 50:50, no u današnje vrijeme se od toga odstupa te se tolerira zaduženost 30:70.

$$\text{Koeficijent zaduženosti} = \frac{\text{ukupne obveze}}{\text{ukupna imovina}}$$

$$\text{Koeficijent vlastitog financiranja} = \frac{\text{glavnica}}{\text{ukupna imovina}}$$

$$\text{Koeficijent financiranja} = \frac{\text{ukupne obveze}}{\text{glavnica}}$$

Tablica 15. Pokazatelji zaduženosti

Pokazatelji zaduženosti	2015.	2016.	2017.	2018.
Koeficijent zaduženosti	0,60	0,64	0,74	0,85
Koeficijent vlastitog financiranja	0,40	0,36	0,26	0,15
Koeficijent financiranja	1,48	1,79	2,78	5,54

Izračunati koeficijent zaduženosti pokazuje koliki je dio imovine nabavljen zaduživanjem i trebao bi biti manji od 0,5, odnosno postotak imovine nabavljen zaduživanjem trebao bi biti manji od 50%. U svim prikazanim godinama koeficijent je veći od 0,5, odnosno 50%, a iz godine u godinu se povećava. Koeficijent vlastitog financiranja pokazuje, kako i sam naziv kaže, dio imovine koji je financiran vlastitim sredstvima, a pozitivno je da je postotak što veći, odnosno da prelazi 50%. Iz rezultata prikazanih u tablici vidimo da je 2015. godine postotak ispod 50, a svaku narednu godinu se još dodatno smanjuje. Gornja granica odnosa ukupnih obveza i glavnice je 2:1, ovdje vidimo da prve dvije godine ne prelazi gornju granicu, ali daleko je rezultat veći nego što bi trebao biti. Sljedeće dvije godine rezultat prelazi gornju granicu, osobito 2018. godine, a to ukazuje na moguće poteškoće pri vraćanju posuđenih sredstava i plaćanju kamata.

c) Ekonomičnost

Ekonomičnost predstavlja odnos prihoda i rashoda, što su prihodi veći, odnosno rashodi manji, poduzeće posluje ekonomičnije, ako su jednaki na granici je ekonomičnosti, a ako su rashodi veći od prihoda posluje neekonomično i to znači da je ostvaren gubitak. Kako bi izračunali ekonomičnost poslovanja određenog poslovnog subjekta uzimamo podatke iz računa dobiti i gubitka.

$$\text{Ekonomičnost poslovanja} = \frac{\text{ukupni prihodi}}{\text{ukupni rashodi}}$$

$$\text{Ekonomičnost poslovne aktivnosti} = \frac{\text{prihodi od prodaje}}{\text{rashodi od prodaje}}$$

$$\text{Ekonomičnost financiranja} = \frac{\text{financijski prihodi}}{\text{financijski rashodi}}$$

$$\text{Ekonomičnost izvanredne aktivnosti} = \frac{\text{izvanredni prihodi}}{\text{izvanredni rashodi}}$$

Tablica 16. Pokazatelji ekonomičnosti

Pokazatelji ekonomičnosti	2015.	2016.	2017.	2018.
Ekonomičnost poslovanja	0,93	1,01	0,79	0,75
Ekonomičnost financiranja	-	0,49	0,41	0,24

Ekonomičnost poslovanja za 2016. godinu iznosila je 1,01 što znači da je poslovanje bilo malo iznad granice ekonomičnosti, pa možemo reći da je bilo ekonomično. Od

promatраниh godina 2016. je ujedno i jedina godina u kojoj je postignut pozitivan financijski rezultat. U ostalim godinama ostvaren rezultat ekonomičnosti je ispod 1, što znači Tvornica šećera d.o.o. na kraju godine imala je iskazan negativan financijski rezultat, odnosno poslovala je s gubitkom, što se smatra neekonomičnim poslovanjem.

d) Rentabilnost – profitabilnost

Rentabilnost predstavlja uspješnost poslovanja, a može se izraziti na nekoliko načina. Iz pokazatelja rentabilnosti, odnosno profitabilnosti, možemo saznati koliki je povrat u odnosu na ulog i koju je razinu dobiti poduzeće sposobno ostvariti u odnosu na prihode, imovinu i kapital. Ranogajec (2009.) navodi da ako je riječ o razlici vrijednosti prihoda i rashoda, uspjeh se izražava bilančnim dobitkom ili gubitkom, ako je riječ o razlici vrijednosti troškova i učinaka, uspjeh se izražava kalkulativnim dobitkom, a ako je posrijedi razlika vrijednosti primitaka i izdataka, tada se uspjeh izražava neto novčanim tokom.

$$\text{Bruto profitna marža} = \frac{\text{bruto dobit}}{\text{ukupni prihod}}$$

$$\text{Neto profitna marža} = \frac{\text{neto dobit}}{\text{ukupni prihod}}$$

$$\text{Profitabilnost imovine (poslovanja)} = \frac{\text{bruto dobit}}{\text{ukupna imovina}}$$

$$\text{Profitabilnost kapitala} = \frac{\text{neto dobit}}{\text{kapital}}$$

Tablica 17. Pokazatelji rentabilnosti

Pokazatelji rentabilnosti	2015.	2016.	2017.	2018.
Bruto profitna marža	(0,07)	0,01	(0,25)	(0,33)
Neto profitna marža	(0,41)	0,01	(0,27)	(0,37)
Profitabilnost imovine (poslovanja)	(0,04)	0,01	(0,14)	(0,19)
Profitabilnost kapitala	(0,11)	0,01	(0,44)	(1,39)

Bruto i neto profitna marža su vrlo niske u svim promatranim godinama, a jedino 2016. godine imaju pozitivnu vrijednost. Profitabilnost kapitala prikazuje iznos novčanih jedinica dobiti na jednu jedinicu vlastitog kapitala, a iz tablice vidimo da su profitabilnost imovine i kapitala niske i da je 2016. godina jedina godina kada je rezultat pozitivan.

e) Aktivnost

Pokazatelji aktivnosti nazivaju se još i koeficijenti obrta, a upućuju na cirkuliranje imovine u proizvodnom procesu.

$$\text{Koeficijent obrtaja ukupne imovine} = \frac{\text{ukupni prihod}}{\text{ukupna imovina}}$$

$$\text{Koeficijent obrtaja zaliha} = \frac{\text{rashodi prodaje robe}}{\text{prihodi stanja zaliha}}$$

$$\text{Koeficijent obrtaja potraživanja} = \frac{\text{prihod od prodaje}}{\text{prosječno stanje potraživanja}}$$

$$\text{Trajanje naplate potraživanja} = \frac{\text{broj radnih dana u godini}}{\text{koeficijent obrtaja potraživanja}}$$

Koeficijent obrtaja ukupne imovine pokazuje koliko poduzeće uspješno koristi imovinu za ostvarenje prihoda, što znači da je povoljniji što veći koeficijent. Što je koeficijent veći to je vrijeme vezivanja ukupne i pojedinih vrsta imovine kraće. 2016. godine koeficijent je bio najveći, a iznosio je 0,70, dok slijedi 2015. (0,59), 2018. (0,58), a najniži je bio 2016. godine i iznosio je 0,55%.

6. RASPRAVA

Nakon provedene analize uspješnosti poslovanja Tvornice šećera Osijek d.o.o. u razdoblju 2015. – 2018. godine može se zaključiti kako tvornica nije uspješno poslovala. Kod analize bilance poslovanja vidljiva je velika razlika između vlastitog kapitala i obveza, a najveća razlika javlja se 2018. godine kada kapital iznosi samo 15,28% ukupne pasive, a smanjio se za 58,37% u odnosu na prethodnu godinu.

Iz računa dobiti i gubitka vidi se da je tvornica samo 2016. godine ostvarila dobit, a ostale tri godine gubitak koji 2018. godine bio najveći. U radu je provedena horizontalna i vertikalna analiza Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera za 2018. godinu koja pokazuje da je Viro tvornica u mnogo boljem stanju. Najveća razlika, a ujedno i najnegativnija stavka je ukupni kapital koji je za 401,12% veći kod Viro tvornice šećera, dok su obveze niže. Iz horizontalne analize RDG-a vidljivo je da su obje tvornice 2018. godinu završile s negativnim financijskim rezultatom, ali u svim segmentima analize Viro tvornica šećera pokazuje bolje rezultate.

Izračunavanjem pojedinih financijskih pokazatelja dobivamo vrijednost odnosa određenih veličina i na taj način prikazuju nam uspješnost poslovanja određenog poslovnog objekta. Likvidnost je svojstvo pretvaranja imovine ili njenih dijelova u gotovinu dovoljnu za pokriće preuzetih obveza. Iz izračuna vidimo da poduzeće ima vrlo nizak koeficijent trenutne likvidnosti. Koeficijent tekuće likvidnosti manji je od 1,5, što znači da bi poduzeće moglo ostati bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obveza.

Koeficijent financijske stabilnosti u prve dvije promatrane godine manji je od 1, ali se povećava, a to je loš znak jer ukazuje na to kako društvo imovinu pokriva kratkoročnim obvezama. Izračunati koeficijent zaduženosti prikazuje da Tvornica u svim godinama veći dio imovine nabavlja zaduživanjem nego vlastitim sredstvima, a samo 2016. godine prelazi 1, a iznosi 1,01 jer je to ujedno jedina godina kada je Tvornica ostvarila poslovni dobitak. U ostalim godinama ostvareni rezultat ekonomičnosti je ispod 1, jer je tvornica ostvarila negativan financijski rezultat, odnosno poslovala je neekonomično.

U promatranim godinama Tvornica šećera Osijek d.o.o. nije poslovala uspješno, a najveći je razlog pad prodajne cijene šećera, koja je 2018. godine bila 41,91% niža u odnosu na

2016. godinu kada je ostvaren pozitivan financijski rezultat. Događaji koji su također utjecali na loše poslovanje Tvornice su Rješenje Carinske uprave koja je 27.304 t bijelog šećera proglasila špekulativnim zalihama te tužba Vodovoda Osijek.

7. ZAKLJUČAK

Tvornica Šećera Osijek d.o.o. svoju dugogodišnju tradiciju započela je 1905. godine, kada je konstituirano prvo hrvatsko – slavonsko dioničko društvo za proizvodnju šećera u Osijeku. Poslije konstituiranja započela je gradnja tvornice, a do sada je više puta rekonstituirana i inovirana te je trenutno jedna od najmodernijih šećerana u ovom dijelu Europe. Tvornica je članica Žito grupe, a glavna djelatnost je proizvodnja bijelog kristalnog šećera preradom šećerne repe, ali i sirovog šećera. Tvornica proizvodi i melasu, karbokalk i repine rezance koji nastaju kao nusproizvodi proizvodnje šećera.

Poslovanje Tvornice šećera sadržano je u financijskim izvještajima koji pomažu u planiranju i poboljšanju daljnjeg poslovanja. Bilanca prikazuje financijski položaj poduzeća, iz računa dobiti i gubitka vidi se ostvarena profitabilnost, izvještaj o novčanim tokovima govori odakle sredstva dolaze i za što se koriste, izvještaj o promjeni glavnice prikazuje promjenu glavnice između dva datuma bilance dok bilješke pojašnjavaju prethodne financijske izvještaje.

U radu su analizirani bilanca i račun dobiti i gubitka, primjenom horizontalne i vertikalne analize. Utvrđeni su nezadovoljavajući rezultati poslovanja tvornice u promatranom razdoblju 2015. - 2018. godine. Razlozi su izuzetno negativne tendencije na tržištu šećera, prosječna prodajna cijena se znatno smanjivala iz godine u godinu te je tako 2018. prodana količina šećera u odnosu na godinu prije porasla za 24%, ali zbog niske prodajne cijene ostvareno je 23% manje prihoda i to je ujedno i godina s najlošijim financijskim rezultatom.

Analiza pokazatelja uspješnosti također je pokazala izrazito loše rezultate, osobito u 2018. godini, koja je u svim segmentima lošija u odnosu na prethodne godine. Tvornica je u promatranom razdoblju samo 2016. postigla dobitak, a ostalih godina je ostvarila negativan financijski rezultat, odnosno gubitak.

Tvornica Šećera Osijek d.o.o. imala je nepovoljno razdoblje u poslovanju, a na to je prvenstveno utjecalo smanjenje prodajne cijene šećera.

8. LITERATURA

1. Parać B. (2008.): Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje, M.E.P. Consult, Zagreb
2. Ranogajec Lj. (2009.): Računovodstvo u poljoprivredi, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek
3. Žager K., Žager L. (1999.): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o. Zagreb
4. Žager K., Mamić Sačer I., Sever S., Žager L.(2008.): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o. Zagreb,
5. Žager K., Smrekar N., Oluić A. (2009.): Računovodstvo malih i srednjih poduzeća, Mikrorad, Zagreb

Web stranice:

1. Službena stranica Fine, RGFI – javna objava: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/pSubjektTrazi.do> (20.1.2016.)
2. Hrvatsko zakonodavstvo: <http://zakon.poslovna.hr/Home.aspx?ReturnUrl=%2f> (5.8.2016.)
3. Službena stranica Tvornice šećera Osijek d.o.o. <http://www.secerana.com/> (8.8.2016.)
4. Šarlija (2009.): Financijska analiza
http://www.mathos.unios.hr/analizapp/Files/Financijska_analiza.doc.pdf
(20.9.2016.)
5. Matković, M. (2014.): Financijski pokazatelji uspješnosti poduzeća
<http://www.progressive.com.hr/component/content/article/62-kolumne/5527-trino-pozicioniranje.html> (23.9.2016.)

Znanstveni radovi:

1. Vujević K., Balen M. (2006.): Pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzeća pomorskoga prometa, god. 20, br. 2, str. 33-45
2. Šlibar D. (2010): Instrumenti i postupci analize financijskih izvještaja

Časopis:

1. Osmanagić Bedenik N. (2010): Analiza poslovanja na temelju godišnjih financijskih izvještaja, RRiF br. 3/1

Pregledni rad:

1. Bolfek B., Stanić M., i Knežević S. (2012): Vertikalna i horizontalna financijska analiza poslovanja tvrtke, *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 25(1)
2. Dečman N. (2012): Financijski izvještaji kao podloga za ocjenu sigurnosti uspješnosti poslovanja malih i srednjih poduzeća u RH *Ekonomski pregled*, 63 (7-8) 446-467
3. Gabrić D. (2018.): Tradicionalni pokazatelji analize financijskih izvještaja u funkciji utvrđivanja računovodstvenih manipulacija u financijskim izvještajima poduzeća, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, No. 24

9. SAŽETAK

Glavna djelatnost Tvornice Šećera Osijek d.o.o. je proizvodnja šećera preradom šećerne repe i sirovog šećera, a nusproizvodi su karbokalk, melasa i repini rezanci. Dioničko društvo konstituirano je 1905. godine, a odmah nakon toga započela je i gradnja tvornice. Članica je grupe Žito koja je fokusirana na proizvodnju kvalitetne hrane.

Analiza financijskih izvještaja predstavlja temelj uspješnog poslovanja. Temeljni financijski izvještaji su bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. U ovom radu provedena je horizontalna i vertikalna analiza bilance i računa dobiti i gubitka te je utvrđeno smanjenje prihoda, a povećanje rashoda. Tvornica šećera je samo 2016. godine ostvarila dobitak, a ostale promatrane godine gubitak. Analiza financijskih pokazatelja uspješnosti poslovanja pokazuje izrazito negativnu tendenciju. Koeficijent likvidnosti je ispod optimalne vrijednosti, zaduženost se povećava, a smanjuje se ekonomičnost zbog ostvarenih gubitaka.

Ključne riječi: financijski izvještaji, pokazatelji uspješnosti, financijski rezultat

10. ABSTRACT

The main activity of Sugar factory Osijek ltd is producing sugar from sugar beet and raw sugar. By-products of the process are carbocalk (saturation sludge), molasses and beet pulp. Sugar Factory Osijek ltd was constituted in 1905 and soon after that began the building of the factory itself. The company is a member of Žito group which is focused on production of quality food.

Analysis of financial statements is the foundation to a successful business. Basic financial statements are balance sheet, income statement, statement of cash flows, statement of changes in equity and notes by the financial statements. Horizontal and vertical analysis of financial statements of balance and income statement were conducted in this research. According to horizontal analysis of income statement, incomes were lower and expenses were higher. Because of that, at the end of the business year, the factory had a negative financial result in three of four years. Analysis of financial performance indicators shows highly negative tendency. Coefficient of liquidity is below optimal value, indebtedness is growing and profitability is reducing because of the losses.

Key words: financial statement, performance indicators, financial result

11. POPIS TABLICA

Tablica 1. Struktura bilance	6
Tablica 2. Priljevi i odljevi imovine.....	8
Tablica 3. Bilanca Tvornice Šećera Osijek d.o.o. za razdoblje 2015. - 2018. godine	11
Tablica 4. Račun dobiti i gubitka Tvornice Šećera Osijek d.o.o. (2015. – 2018. godine)..	13
Tablica 5. Horizontalna analiza bilance 2015. i 2016. godine	16
Tablica 6. Horizontalna analiza bilance 2017. i 2018. godine	17
Tablica 7. Horizontalna analiza računa dobiti i gubitka 2015. i 2016. godine	17
Tablica 8. Horizontalna analiza računa dobiti i gubitka 2017. i 2018. godine	18
Tablica 9. Horizontalna analiza bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera d.d. 2018. godine.....	19
Tablica 10. Horizontalna analiza RDG-a Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera 2018. godine.....	20
Tablica 11. Vertikalna analiza bilance.....	21
Tablica 12. Vertikalna analiza (RDG)	21
Tablica 13. Vertikalna analiza bilance Tvornice šećera Osijek d.o.o. i Viro tvornice šećera 2018. godine	22
Tablica 14. Pokazatelji likvidnosti	23
Tablica 15. Pokazatelji zaduženosti	24
Tablica 16. Pokazatelji ekonomičnosti	25
Tablica 17. Pokazatelji rentabilnosti	26

12. POPIS SLIKA

Slika 1. Podjela prihoda i rashoda	7
Slika 2. Klasifikacija temeljnih instrumenata i postupaka analize financijskih izvještaja ..	10

13. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Odnos vlastitog kapitala i obveza	12
Grafikon 2. Odnos prihoda i rashoda i financijski rezultat	14

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

Diplomski rad

VERTIKALNA I HORIZONTALNA ANALIZA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA TVORNICE ŠEĆERA OSIJEK D.O.O. Nada Kovačević

Sažetak: Glavna djelatnost Tvornice Šećera Osijek d.o.o. je proizvodnja šećera preradom šećerne repe i sirovog šećera, a nusproizvodi su karbokalk, melasa i repini rezanci. Dioničko društvo konstituirano je 1905. godine, a odmah nakon toga započela je i gradnja tvornice. Članica je grupe Žito koja je fokusirana na proizvodnju kvalitetne hrane.

Analiza financijskih izvještaja predstavlja temelj uspješnog poslovanja. Temeljni financijski izvještaji su bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. U ovom radu provedena je horizontalna i vertikalna analiza bilance i računa dobiti i gubitka te je utvrđeno smanjenje prihoda, a povećanje rashoda. Tvornica šećera je samo 2016. godine ostvarila dobitak, a ostale promatrane godine gubitak. Analiza financijskih pokazatelja uspješnosti poslovanja pokazuje izrazito negativnu tendenciju. Koeficijent likvidnosti je ispod optimalne vrijednosti, zaduženost se povećava, a smanjuje se ekonomičnost zbog ostvarenih gubitaka.

Rad je izrađen pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Mentor: prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec

Broj stranica: 39

Broj grafikona i slika: 4

Broj tablica: 17

Broj literaturnih navoda: 16

Broj priloga: 0

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: financijski izvještaji, pokazatelji uspješnosti, financijski rezultat

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić, predsjednik
2. prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, mentor
3. prof.dr.sc. Jadranka Deže, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, V. Preloga 1.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip JurajStrossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
University Graduate Studies, course Agroeconomics

Graduate thesis

HORIZONTAL AND VERTICAL ANALYSIS OF STATEMENTS SUGAR FACTORY OSIJEK LTD.

Nada Kovačević

Abstract:

The main activity of Sugar factory Osijek ltd is producing sugar from sugar beet and raw sugar. By-products of the process are carbocalk (saturation sludge), molasses and beet pulp. Sugar Factory Osijek ltd was constituted in 1905 and soon after that began the building of the factory itself. The company is a member of Žito group which is focused on production of quality food.

Analysis of financial statements is the foundation to a successful business. Basic financial statements are balance sheet, income statement, statement of cash flows, statement of changes in equity and notes by the financial statements. Horizontal and vertical analysis of financial statements of balance and income statement were conducted in this research. According to horizontal analysis of income statement, incomes were lower and expenses were higher. Because of that, at the end of the business year, the factory had a negative financial result in three of four years. Analysis of financial performance indicators shows highly negative tendency. Coefficient of liquidity is below optimal value, indebtedness is growing and profitability is reducing because of the losses.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Mentor: PhD Ljubica Ranogajec, Full Professor

Number of pages: 39

Number of figures: 4

Number of tables: 17

Number of references: 16

Number of appendices: 0

Original in: Croatian

Key words: financial statement, performance indicators, financial result

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. PhD Tihana Sudarić, Associate Professor, president
2. PhD Ljubica Ranogajec, Full Professor, mentor
3. PhD Jadranka Deže, Full Professor, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek, JosipJurajStrossmayer University of Osijek, V. Preloga 1.